

# МИСТЕЦТВО

## Програма для загальноосвітніх навчальних закладів\*

### *1–4 класи*

#### ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**П**рограма навчального предмета інваріантної складової Типових навчальних планів початкової школи розроблена відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти в освітній галузі «Мистецтво». У її змісті інтегруються *музична, образотворча та мистецько-синтетична* змістові лінії. Програма спрямована на поліхудожнє виховання особистості, формування в учнів основ цілісної художньої картини світу.

**Мета** вивчення навчального предмета «Мистецтво»: у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва, практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів комплекс ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до художньо-творчої самореалізації особистості.

*Ключові компетентності* — якості особистості, що дають змогу ефективно брати участь у різноманітних сферах діяльності (загальнокультурна, соціальна, інформаційно-комунікативна тощо).

*Міжпредметні естетичні компетентності* — здатність особистості виявляти естетичне ставлення до світу, естетично оцінювати предмети та явища у різних сферах життєдіяльності, що формується під час опанування різних видів мистецтва та їхньої взаємодії.

*Предметні мистецькі компетентності* — здатність особистості до пізнавальної діяльності та творчого самовираження у певному виді мистецтва (музичному, образотворчому, театральному та ін.), що формується під час його сприймання і практичного опанування.

#### **Завдання:**

##### *навчальні:*

- ❖ засвоєння початкових знань, елементарних уявлень і понять про види та жанри мистецтва, особливості художньо-образної мови музичного та візуального мистецтва у взаємозв'язках із синтетичними мистецтвами (хореографією, театром і кіномистецтвом);

\* Програма «Мистецтво» запроваджується у 1–4 класах загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин.

- ❖ розширення художньо-естетичного досвіду, опанування елементарними художніми вміннями та навичками у процесі практичної діяльності;
  - ❖ набуття початкового досвіду зі створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості;
- виховні:**
- ❖ виховання в учнів естетичного ставлення до дійсності та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, художніх інтересів та естетичних смаків;
  - ❖ виховання елементарних світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним і культурним середовищем, життєдіяльністю людини, сучасною технікою, засобами масової інформації;
  - ❖ виховання здатності сприймати, інтерпретувати та оцінювати художні твори, висловлювати й аргументувати особистісне ставлення до них;
  - ❖ виховання потреби в художньо-естетичному самовдосконаленні відповідно до вікових можливостей;
- розвивальні:**
- ❖ збагачення емоційно-почуттєвої сфери;
  - ❖ розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
  - ❖ стимулювання художньо-образного мислення, проявів уяви та інтуїції, творчого потенціалу особистості.

### **Основні принципи програми «Мистецтво»:**

- ❖ *системність, наступність, лінійність, інтегративність* у побудові змісту, коли домінуючі змістові лінії музичного та образотворчого мистецтва реалізуються систематично й послідовно, по одній висхідній лінії, з поступовим ускладненням від класу до класу і збагачуються елементами мистецько-синтетичної змістової лінії;
- ❖ *компетентнісний підхід*, спрямованість курсу на формування в учнів ключових, предметних і міжпредметних компетентностей;
- ❖ органічний зв'язок *універсального* (загальнолюдського, полікультурного), *національного* (державного) і *регіонального* (етнолокального, краєзнавчого) компонентів мистецької освіти;
- ❖ єдність навчання, виховання й розвитку учнів засобами мистецтва; зв'язок навчальної діяльності та позаурочної естетико-виховної роботи;
- ❖ цілісність мистецьких знань та уявлень, емоційно-ціннісного ставлення, умінь і творчості;
- ❖ діалогічність; варіативність форм, методів, технологій.

### **Зміст і структура програми**

Зміст навчального предмета побудовано за моделлю поліцентричної інтеграції мистецьких знань, що передбачає інтегрування домінуючих змістових ліній — музичної та образотворчої, які органічно поєднуються в єдиний тематичний цикл на основі естетико-світоглядної орієнтації і збагачуються елементами хореографії, театру і кіно, які входять до мистецько-синтетичної змістової лінії. Спільними для всіх видів мистецтва є відображення в художніх образах закономірностей людського буття, що зумовлює єдину тематичну структуру програми «Мистецтво», логіку об'єднання навчального матеріалу в цілісні тематичні блоки. Ставлення особистості до себе та до інших людей, до світу природи й культури — провідні цінності, які стають базовими в конструюванні змісту початкової мистецької освіти. Розумінню специфіки художньо-образної мови кожного з видів мистецтва сприяє інтеграція елементів змісту на основі єдності універсальних художньо-естетичних понять («ритм», «контраст», «симетрія», «форма», «композиція», «динаміка» тощо). Особливості спільних тем, споріднених художньо-мовних аспектів змісту зумовлюють процес застосування інтегративних художньо-педагогічних технологій.

*Інтеграція мистецьких знань учнів здійснюється на таких рівнях:*

- ❖ *духовно-світоглядному* (через спільну тематику, що відбиває фундаментальний зв'язок усіх видів мистецтва з життям);
- ❖ *естетико-мистецтвознавчому* (через спільність або спорідненість мистецьких понять, універсальність естетичних категорій);
- ❖ *психолого-педагогічному* (через технології інтегрованих уроків різного типу).

*Зміст програми включає такі умовно виділені наскрізні компоненти:*

- 1) сприймання, аналіз-інтерпретація та естетична оцінка творів мистецтва;
- 2) практична художньо-творча діяльність учнів, самореалізація в царині мистецтва;
- 3) естетико-мистецтвознавча пропедевтика (засвоєння понять і термінів).

Методична система, що забезпечує реалізацію закладених у змісті програми ідей, спрямовується на розвиток таких якостей учнів, як ініціативність, активність, самостійність, креативність. Для цього застосовуються ігрові, інтерактивні, проблемно-евристичні технології, емоціогенні ситуації; пріоритет надається засобам особистісно-розвивального спрямування, що забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію, діалог культур. Важливого значення набувають методи й прийоми стимулювання асоціативно-образного мислення (міжвидові мистецькі паралелі, аналогії, порівняння тощо), пошук учнями в мистецтві особистісно значущих смислів, співзвучних власному досвіду. Програма передбачає наступність щодо дошкільної та загальної середньої освіти, а також застосування широких міжгалузевих зв'язків в контексті естетизації освітнього середовища школи.

## **Орієнтовна світоглядно-виховна тематика і провідні завдання кожного року навчання**

**1 клас.** Формування в учнів уявлень про красу навколишнього світу, сповненого розмаїття звуків, кольорів, ліній, рухів, жестів. Ознайомлення з основними елементами художньо-образної мови музики, образотворчого та синтетичних мистецтв (театр, хореографія, кіно). Створення художніх образів різними мистецьким засобами в процесі практичної діяльності. Розкриття явища взаємодії видів мистецтва. Усвідомлення зв'язків мистецтва з життям, внутрішнім світом дитини в системі «**Я — мистецтво**».

**2 клас.** Формування в учнів уявлень про пори року (осінь, зима, весна, літо) в мистецтві та відповідні українські народні свята, обряди, мистецькі традиції (Свято врожаю, день Святого Миколая, Новий рік, Різдво, Стрітєння, Масляна, Великдень, Купало тощо). Усвідомлення можливостей відображення краси докільля в художніх образах, зв'язків у системі «**мистецтво — природа**». Поглиблення знань про особливості образних мов різних видів мистецтва. Стимулювання художньо-творчих проявів учнів.

**3 клас.** Усвідомлення учнями особливостей відображення внутрішнього світу людини, її емоцій і почуттів, ідеалів і прагнень засобами різних видів мистецтв, розкриття особливостей художньо-образного втілення світу дитинства (дитячий фольклор, сюжети казок і мультфільмів, фантастика, пригоди, гумор у мистецтві). Ознайомлення на елементарному рівні з естетичними поняттями ліричного, комічного, фантастичного, героїчного, драматичного, епічного. Формування уявлень про людську духовність, моральні якості — патріотизм, доброту, дружбу, вірність, співчуття. Осмислення можливостей художньо-образного відображення у мистецтві багатства людських відносин, зв'язків у системі «**мистецтво — люди**». Збагачення індивідуального естетичного досвіду в художньо-творчій діяльності.

**4 клас.** Розширення і поглиблення знань учнів про мистецтво українського народу, народів, що проживають в Україні, а також інших народів світу. Усвідомлення єдності змісту і форми в художніх творах, багатства способів художньо-

го вираження людських почуттів і ставлення до багатогранного світу культури. Формування елементарних уявлень про історичні й географічні координати розвитку мистецтва. Узагальнення знань учнів щодо видової та жанрової специфіки мистецтв, особливостей їхніх художньо-образних мов. Стимулювання емоційно-ціннісного ставлення учнів до мистецтва, забезпечення умов для художньо-творчої самореалізації. Осмислення різноманітних зв'язків у системі «**мистецтво — культура**».

## **Орієнтовна тематична структура**

### **1 клас. АБЕТКА МИСТЕЦТВ**

- Тема I. Краса навколо нас (16 годин)*
- Тема II. Мистецтво — чарівне вікно у світ (16 годин)*
- Тема III. Загадки художніх мов (22 години)*
- Тема IV. Як митці створюють красу (16 годин)*

### **2 клас. КРАСА ДОВКІЛЛЯ В МИСТЕЦТВІ**

- Тема I. Пори року і народні свята (16 годин)*
- Тема II. Мистецтво і рукотворний світ (16 годин)*
- Тема III. Бринить природи мова кольорова (22 години)*
- Тема IV. Образи рідної землі (16 годин)*

### **3 клас. ОБРАЗ ЛЮДИНИ В МИСТЕЦТВІ**

- Тема I. Мистецькі мандри казкових персонажів (16 годин)*
- Тема II. Легендарні герої в мистецтві (16 годин)*
- Тема III. Комічні та фантастичні образи (22 години)*
- Тема IV. Краса людської духовності (16 годин)*

### **4 клас. СВІТ У МИСТЕЦЬКИХ ШЕДЕВРАХ**

- Тема I. Мій мальовничий, світанковий край (16 годин)*
- Тема II. Ми діти твої, Україно! (16 годин)*
- Тема III. Подорожі країнами і континентами (22 години)*
- Тема IV. Дзвони минулого, шляхи майбутнього (16 годин)*

# 1 КЛАС

## Абетка мистецтв

70 годин (2 години на тиждень);  
з них 8 годин — резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

### Тема I. Краса навколо нас (16 годин)

#### Музичне мистецтво

Звуки: шумові, музичні. Властивості музичних звуків (висота, тривалість, гучність). Мелодія. Музика. Настрій у музичному творі.

**Художньо-творча діяльність (ХТД):** спів (постава, дихання). Сприймання музики, визначення настрою, характеру мелодій, (пластичне інтонування). Імпровізація (експериментування зі звуками). Гра «Зозуля».

#### Орієнтовні твори для сприймання

М. Лисенко. «Колискова»; П. Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька»; Л. Колодуб. «Лялька співає»; Р. Шуман. «Перша втрата», «Сміливий вершник»; Я. Барнич. «Коник»; Д. Кабалевський. «Клоуни»; В. А. Моцарт. «Квартет»; В. Косенко. «Мелодія», Х. В. Глюк. Мелодія з опери «Орфей та Еврідіка».

#### Орієнтовні твори для виконання

Українські народні пісні «Українка я маленька», «Прилетів комарик», «Урожайна»; М. Попенко. «У лісовій музичній школі»; Ю. Рожавська. «Сонечко»; Б. Савельєв. «Із чого складається світ»; А. Філіпенко. «На місточку» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

#### Учень/учениця:

має уявлення про властивості музичних звуків (високі — низькі, довгі — короткі, гучні — тихі);

характеризує різні за характером мелодії (плавна, стрибкоподібна тощо), настрої у музичних творах;

порівнює шумові й музичні звуки; музичні звуки за їхніми властивостями;

уміє співати пісні у відповідному настрої, передавати руками характер мелодій (пластичне інтонування);

дотримується правил співу (постава, дихання);

орієнтується у поняттях: звук, мелодія, музика, спів, голос, інструмент

#### Образотворче мистецтво

Крапка, лінія, пляма. Графіка (елементарне уявлення). Форма. Настрій у мистецьких творах

**ХТД:** Створення ліній-образів, різних за характером («колючі», «лагідні» тощо); малювання простих за формою предметів; персонажів казок. Виконання нескладних пейзажів, контурних і силуетних зображень.

**Художні техніки (ХТ):** олівець, ручка, фломастер, крейда, гуаш, акварель, плямографія, монотипія.

#### Учень/учениця:

має уявлення про виразальні можливості крапки, лінії, плями в довідлі та художніх творах;

порівнює лінії, різні за характером; елементи музичного та образотворчого мистецтва (крапка — звук, лінія — мелодія);

уміє зображувати різні за характером лінії; відтворювати прості за формою предмети; персонажів казок; передавати настрої музики в малюнках-імпровізаціях;

застосовує виразальні властивості крапки, лінії, плями;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> П. Клее. «Осіньне дерево»; М. Приймаченко. «Фантастичний звір»; Г. Нарбут. «Зима»; В. Кандинський. «Лінія перетину», К. Білокур. «Привіт урожаю» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><i>орієнтується у поняттях:</i> крапка, лінія, пляма, форма, художник</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p><b>Інсценізація народних пісень (на вибір).</b> Відтворення рухами характеру мелодій.</p> <p><b>Додатковий матеріал (кінофрагменти) (ДМК):</b> м/ф «Олівець і гумка», «Іжачок у тумані», «Принцеса і Людожер», «Життя комах»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>уміє</i> передавати жестами й рухами музично-поетичний образ в інсценізаціях народних пісень; <i>орієнтується у поняттях:</i> мультфільм</p>

## Тема II. Мистецтво — чарівне вікно у світ (16 годин)

<b>Музичне мистецтво</b>	
<p>Пісня, танець. Куплет (заспів, приспів), інструментальний супровід. Ритм. Темп.</p> <p><b>ХТД:</b> спів (кантилена). Сприймання музики, визначення характеру мелодій. Виконання на дитячих музичних інструментах вступу до пісень, ритмічного супроводу. Гра «Луна».</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Українські народні пісні та поспівки, танці («Метелиця», «Козачок»); В. Барвінський. «Український танець»; К. Стеценко. «Вечірня пісня»; Р. Шуман. «Дід Мороз».</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Українські народні пісні «Гарний танець гопачок», «Павочка ходить», «Колядка» та ін.; А. Філіпенко. «Танець осінніх листочків», «Ой заграйте, дударики»; Є. Машканцева. «На лузі»; Н. Май. «Кап-кап-кап», Н. Рубальська. «Танок сніговиків» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про пісню і танець, темп, ритм у музиці;</p> <p><i>розрізняє</i> пісні й танці; заспів і приспів у пісні;</p> <p><i>характеризує</i> настрої музичних творів; <i>порівнює</i> звучання окремих інструментів (сопілка, бубон, скрипка);</p> <p><i>уміє</i> співати пісні у відповідному темпі; передавати танцювальними рухами, жестами виражені в музиці емоції та почуття (радість, сум, подив тощо);</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> пісня, танець, куплет, інструментальний супровід, темп</p>
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Кольори: основні та похідні, теплі й холодні, світлі й темні. Живопис (елементарне уявлення). Формат (горизонтальний, вертикальний). Лінія горизонту. Форма та розмір.</p> <p><b>ХТД:</b> вправи на змішування основних і отримання похідних кольорів. Розбілення й затемнення кольору. Розміщення різних за розміром предметів на аркуші з дотриманням правил їх взаємного розташування. Створення осіннього й зимового пейзажів. Пере-</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про основні та похідні, теплі й холодні, світлі й темні кольори;</p> <p><i>розуміє</i> значення кольору як засобу вираження настрою;</p> <p><i>уміє</i> утворювати похідні, світлі й темні кольори, використовувати їх у власних композиціях; розміщувати предмети на аркуші;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

дача кольором характеру музичного твору. Виготовлення святкових масок і прикрас.  
**ХТ:** акварель, гуаш; монотипія, аплікація.

*орієнтується у поняттях:* кольори (основні, похідні, холодні, теплі), картина

**Орієнтовні твори для сприймання**

М. Примаченко. «Гороховий звір», «Котячий цар»; С. Шишко. «Київська сюїта»; І. Марчук. «Зимовий ранок»; М. Глущенко. «Зимовий день» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми

**Синтетичні мистецтва**

Імпровізація танцювальних образів до музики (тема «Фантазія»).

**Учень/учениця:**

*уміє* відтворити танцювальними рухами характер музики

**ДМК:** м/ф «Фантазія», «Листоноша-сніговик», «Різдво», «Умка шукає друзів»

**Тема III. Загадки художніх мов (22 години)**

**Музичне мистецтво**

Вокальна й інструментальна музика, голоси та інструменти. Тембр. Музичний театр: опера, балет. Музична казка.

**Учень/учениця:**

*має уявлення* про тембр в музиці; музичний театр; оперу і балет;

**ХТД:** спів (фразування). Сприймання музики, пластичне інтонування. Імпровізація закличок, нескладних ритмічних малюнків.

*розрізняє* голоси (жіночі, чоловічі, дитячі), звучання хору та оркестру;

**Орієнтовні твори для сприймання**

Н. Барабаш. Опера «Колобокві мандри» (арія тіста та ін.); Г. Гриневич. Опера-казка «Плескачик»; М. Чембержі. «Казка про синій пролісок»; М. Сільванський. Музична казка «Івасик-Телесик»; П. Чайковський. Балет «Лускунчик» («Танець феї Драже» та ін.), «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро»; Р. Шуман. «Балетна сценка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

*порівнює* вокальну й інструментальну музику;

*уміє* співати пісні у відповідному настрої, характері; створювати ритмічні, мелодичні, пластичні імпровізації;

*виявляє* власне емоційне ставлення до прослуханих музичних творів;

*орієнтується у поняттях:* опера, балет, соліст, хор, оркестр

**Орієнтовні твори для виконання**

Українські народні пісні «Два півники», «А ми просо сіяли»; Я. Степовий. «Сніжинки», В. Книш «Мама»; В. Верховинець. «Ой чого ти, метелику?»; Л. Давидова. «Пролісок»; А. Попович. «Моїй матусі»; М. Катричко. «Подарунок мамі» та ін.

**Образотворче мистецтво**

Об'ємна форма. Скульптура (елементарне уявлення). Контур, силует. Пальчиковий, ляльковий театри. Художник у театрі. Сценічні костюми, декорації.

**Учень/учениця:**

*має уявлення* про роль художника в театрі, костюми, декорації;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><b>ХТД:</b> ліплення казкових персонажів. Створення театральних масок, ескізу декорацій до театральної вистави. Поєднання різних художніх технік у колективній багатофігурній композиції «Театр ляльок».</p> <p><b>ХТ:</b> аплікація, ліплення, конструювання з паперу, акварель, гуаш.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> П. Сезан. «Арлекін та П'єро»; А. Атрошенко. «Балерина»; М. Шемякін. Декорації до балету «Лускунчик», ескізи костюмів (Лускунчик, Щур зі шматком сиру тощо); О. Головін. Ескіз декорації до казки «Жар-птиця»; Н. Заболоцька. «Весна», афіші до дитячих вистав або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><i>розрізняє</i> основні художні техніки (акварель, гуаш, ліплення, аплікація, конструювання) та матеріали;</p> <p><i>порівнює</i> художні образи в різних видах мистецтва;</p> <p><i>уміє</i> розташовувати предмети на малюнку залежно від їхніх форм і розмірів; створювати прості графічні, живописні та об'ємні композиції;</p> <p><i>орієнтується</i> у поняттях: контур, силует, художник у театрі</p>

#### Синтетичні мистецтва

<p>Театр. Маски. Інсценізація народних пісень. <b>ДМК:</b> м/ф «Балет "Лускунчик"», «Котик», мюзикл «Рукавичка»; х/ф «Мама»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>орієнтується у поняттях:</i> театр, маска, костюм, декорація</p>
---	--

### Тема IV. Як митці створюють красу (14 годин)

#### Музичне мистецтво

<p>Композитор і виконавець. Диригент. Народна музика. Мова музики (<i>узагальнення</i>). Музикант-педагог. Музика в кіно.</p> <p><b>ХТД:</b> спів (унісон). Сприймання музики, характеристика елементів музичної мови. Імпровізація ритмічних зворотів, закличок. Гра «Диригент і оркестр» (імітація).</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Музика у виконанні троїстих музик, оркестру народних інструментів; Й. С. Бах. «Волинка»; В. Барвінський. «Сонечко»; К. Стеценко. Опера «Лисичка, Котик і Півник»; М. Лисенко. Фінал опери «Зима і весна»; Е. Гріг. «Навесні»; К. Дебюссі «Доктор Gradus ad Parnassum»; Н. Нижанківський. «Івасик грає на чельо»; Й. Штраус. «Казки віденського лісу» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Українські народні пісні «Вийди, вийди сонечко», «Бім-Бом», «Скрипка і бубон», «Ми маленькі дударі» та ін.; Л. Левітова. «Калинова сопілочка»; А. Філіпенко. «Узяла лисичка скрипку», «Вічний вогонь»; В. Лепешко. «Веселий співак»; Т. Попатенко. «Урок»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про народну музику, роль композитора і виконавця у створенні музичного образу, музику в кіно;</p> <p><i>характеризує</i> елементи музичної мови (мелодія, ритм, темп тощо);</p> <p><i>порівнює</i> музичні та візуальні образи;</p> <p><i>уміє</i> співати, імпровізувати прості мелодичні та ритмічні звороти;</p> <p><i>виявляє</i> власне емоційне ставлення до музичних творів;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> народна музика, композитор, виконавець, диригент, ритм</p>
---	--



Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Декоративне мистецтво (елементарне уявлення). Орнамент. Іграшка (народна, сучасна). Декоративний живопис. Художник-педагог.</p> <p><b>ХТД:</b> передача стану природи та власного настрою у пейзажі. Ліплення іграшок з подальшим їх декоруванням. Вправи на побудову простих орнаментів. Створення колективної декоративної композиції «Квітуче дерево», «Танок квітів» та ін.</p> <p><b>ХТ:</b> розпис, ліплення, аплікація з природних матеріалів, витинання.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання:</b> Народні іграшки (косівська, опішнянська тощо); Л. Нікуліна. «Бариня з песиком»; С. Лебедєв. «Дівчинка з метеликом»; М. Реріх. «Еверест»; А. Куїнджі. «Вечір на Україні» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про декоративне мистецтво, народну іграшку та розпис;</p> <p><i>порівнює</i> природні форми та їхні декоративні зображення;</p> <p><i>уміє</i> ліпити іграшки, створювати нескладні декоративні композиції та орнаменти; вирізувати з паперу симетричні зображення; виконувати малюнки-імпровазації у процесі сприймання народних пісень;</p> <p><i>використовує</i> різні художні техніки та матеріали;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> народна іграшка, орнамент, розпис</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Рольова гра «Митці» (композитор, виконавець, художник, художник-мультиплікатор).</p> <p><b>Театралізація:</b> О. Білаш — Г. Чубач. «Свято Букваря».</p> <p><b>ДМК:</b> м/ф: «Великий вальс», «Пластилінова ворона», «Гра», «Вінні-Пух», «Бременські музиканти»; х/ф «Перепишуючи Бетховена»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>уміє виконувати</i> нескладні ролі в театралізаціях;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> мультфільм, художник-мультиплікатор</p>

## 2 КЛАС

### Краса довкілля в мистецтві

70 годин (2 години на тиждень);

з них 8 годин — резервний час

<b>Зміст навчального матеріалу</b>	<b>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</b>
------------------------------------	--

### Тема I. Пори року і народні свята (16 годин)

#### Музичне мистецтво

Природа в музиці (пасторальна музика). Програмна музика. Ритм. Музика народних свят і обрядів (осінній цикл).

**ХТД:** спів дитячих і календарно-обрядових пісень (осінній цикл). Сприймання музичних творів, визначення настроїв. Виконання ритмічного супроводу до пісень. Ритмічні імпровізації.

#### Орієнтовні твори для сприймання

Українські народні пісні «Женчинок-бренчикок» та ін.; В. Косенко. «Пасторальна», «Дощик»; М. Чембержі. «Хмаринка»; А. Вівальді. «Осінь»; Р. Шуман. «Веселий селянин»; М. Мусоргський. «Гопак»; П. Чайковський. «Осінь пісня»; К. Хачатурян. Балет «Цибуліно» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

#### Орієнтовні твори для виконання:

Українські народні пісні «Пішли діти в поле», «Вийшли в поле косарі», «Ходить гарбуз по городу»; А. Мігай. «Дощик»; М. Ведмедеря. «Осінь»; А. Кос-Анатольський. «Помідорчик»

#### Учень/учениця:

має уявлення про ритм у житті (пори року тощо), у музиці, мистецтві;

порівнює засоби музичного та образотворчого мистецтва у відображенні природи; розрізняє і характеризує основні елементи музичної мови;

уміє співати в унісон, виконувати пісні з елементами театралізації, створювати найпростіший ритмічний супровід (пластичні рухи до пісні);

виявляє власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується у поняттях: ритм, календарно-обрядові пісні, програмна музика, пасторальна музика

#### Образотворче мистецтво

Жанри мистецтва. Пейзаж (міський, сільський, марина). Центр композиції. Кольорова гама. Натюрморт.

**ХТД:** створення осіннього пейзажу, марини в холодних або теплих кольорах з елементарним дотриманням плановості зображення; динамічної композиції; натюрморту («Свято врожаю»). Зображення овочів і фруктів (за мотивами балету «Цибуліно).

**ХТ:** гуаш, акварель по-мокрому, графіка, колаж.

#### Орієнтовні твори для сприймання

Г. Зоря. «Червоні маки»; М. Глущенко. «Осінь»; О. Шовкуненко. «Золота осінь», «Старий дуб»; П. Волокидін. «Хмари над морем»; М. Тимченко. «Вітер»; А. Мартон. «Після дощу»; Ф. Гуменюк. «Обжинки»; О. Новаківський. «Натюрморт» або інші

#### Учень/учениця:

має уявлення про пейзаж, плановість; розрізняє забарвлення предметів у природі та декоративній композиції;

порівнює осінні образи в різних видах мистецтва;

пояснює вибір формату, матеріалів, кольорового рішення власної композиції;

уміє поєднувати кольори під час виконання живописних пейзажів, малювати прості натюрморти;

орієнтується у поняттях: пейзаж, натюрморт, ритм

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми

### Синтетичні мистецтва

Інсценізація народних (обжинкових) пісень «Пішли діти в поле», «Вийшли в поле косарі» та ін.  
**ДМК:** м/ф «Ходить гарбуз по городу», «Аліса в країні Чудес», «Бембі», «Чіполіно»; д/ф «Птахи»

#### **Учень/учениця:**

уміє виконувати танцювальні рухи, інсценізації;

орієнтується у поняттях: обряд

## Тема II. Мистецтво і рукотворний світ (16 годин)

### Музичне мистецтво

Тембри інструментів, групи симфонічного оркестру. Поняття «троїсті музики». Музика народних свят (зимовий цикл: колядки, щедрівки).

**ХТД:** спів колядок, щедрівок (зокрема в ансамблі, із супроводом ансамблю дитячих інструментів). Сприймання музики, характеристика тембрів інструментів. Створення ритмічних діалогів (бубон — трикутник).

#### **Орієнтовні твори для сприймання:**

Твори для народних інструментів (бандури, сопілки, троїстих музик); В. Кирейко. Награвання Лукаша з опери «Лісова пісня»; Й. С. Бах. «Жарт»; В. А. Моцарт. Концерт для арфи і флейти з оркестром (I ч.); С. Прокоф'єв. «Петрик і Вовк»; А. Вівальді. «Зима» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

#### **Орієнтовні твори для виконання**

Українські колядки та щедрівки: «Щедрик», «Ой хто, хто Миколая любить», «Нова радість стала» та ін.; чеська народна пісня «Грай, сопілко, грай»; А. Філіпенко. «Узяла лисичка скрипку», «Ой заграйте, дударіки», Ю. Рожавська. «Чарівна сопілочка»; М. Колодочка. «Різні голоси» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

#### **Учень/учениця:**

має уявлення про відображення в музиці явищ природи;

порівнює тембри музичних інструментів; образи природи у творах музики та живопису;

розрізняє і характеризує звучання українських народних інструментів (троїсті музики, бандура), інструментів симфонічного оркестру (струнні, духові, ударні);

уміє виразно співати пісні, грати в ансамблі й створювати ритмічний акомпанемент;

виявляє власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується в поняттях: симфонічний оркестр, тембр, колядки, щедрівки, троїсті музики, ансамбль

### Образотворче мистецтво

Живопис. Кольори та їхні відтінки. Рух у пейзажі. Естетичне оформлення народних свят. Витинанка.

**ХТД:** вправи на розбілення й затемнення ахроматичних та хроматичних кольорів. Малювання зимового пейзажу; створення образу зимового дерева («Сумна верба», «Сни зимового дерева»). Передача руху в

#### **Учень/учениця:**

має уявлення про живопис; традиційні народні свята та їхнє естетичне оформлення; порівнює різні види мистецтва (музичний і живописний пейзажі);

аналізує використання художником колірної гами (теплої чи холодної) для відтворення стану та настрою у природі;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>пейзажі. Вирізування простих симетричних форм (витинанок) для колективної декоративної композиції.</p> <p><b>ХТ:</b> гуаш, акварель, воскові олівці, витинанка, аплікація з природних матеріалів.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Витинанки, І. Труш. «Трембітарі»; М. Білас. «Лісова пісня», «Щедрівка»; К. Мане. «Флейтист»; З. Серебрякова. «Дівчатка біля рояля»; С. Федоров. «Зимовий вечір»; А. Коцка. «Зима в селі Тихий»; В. Наконечний. «Син Божий народився»; М. Глуценко. «Зимовий день»; Т. Яблонська. «Зима в Києві»; І. Марчук «Слід сонця на снігу» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><i>уміє</i> утворювати світлі й темні кольори та поєднувати їх у власних композиціях; передавати положення предметів у просторі (в пейзажах); вирізувати прості витинанки;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> кольорова гама, витинанка</p>

#### Синтетичні мистецтва

<p>Театр «Вертеп». Розігрування сценок із зимових обрядів («Коза», «Зірка») та ін.</p> <p><b>ДМК:</b> м/ф «Петрик та Вовк», «Пригоди кота Леопольда», «Леді та Бродяга», «Фантазія», «Різдво», «Ніч перед Різдвом»; х/ф «Один удома»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>виконує</i> нескладні «ролі» в зимових обрядах;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> вертеп, кінофільм</p>
--	--

### Тема III. Бринить природи мова кольорова (22 години)

#### Музичне мистецтво

<p>Музика народних свят (весняний цикл). Образи тварин у мистецтві. Регістр.</p> <p><b>ХТД:</b> спів. Сприймання музики, характеристика тембрів інструментів. Добір тембрів інструментів до образів тварин, імпровізації весняних закличок.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> К. Дебюссі. «Сніг танцює»; В. Губа. «Ведмідь-бешкетник»; К. Сен-Санс. «Карнавал тварин»; А. Римський-Корсаков. Опера «Снігуронька» (пролог, фінал), П. Чайковський. «Масляна», «Пісня жайворонка»; Л. Ревуцький. «Веснянка»; М. Лисенко. Опера-казка «Коза-дереза» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Українські народні пісні «Котику сіренький», «Подоланочка», «Вийди, вийди, Іванку» та ін.; Я. Степовий. «Сніжинки»; Є. Крилатов. «Колискова ведмедиці»; В. Гребенюк. «Левеня», «Кенгуру»; О. Янушкевич. «Весняні котики»; М. Лисенко. Пісні з опери-казки «Коза-дереза»; Е. Брилін. «Мамина усмішка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про регістри (високий, середній, низький); елементи нотного запису;</p> <p><i>розрізняє</i> і характеризує тембри й регістри вокальних голосів та музичних інструментів;</p> <p><i>порівнює</i> музичні твори за характером і настроєм; образи природи в музиці та живописі;</p> <p><i>уміє</i> виконувати пісні, імпровізувати мелодії веснянок-закличок; пластично і графічно зображувати рух мелодії;</p> <p><i>виявляє</i> власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> регістр, веснянка, опера-казка</p>
---	---

<b>Зміст навчального матеріалу</b>	<b>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</b>
------------------------------------	--

### **Образотворче мистецтво**

Анімалістичний жанр у графіці, живописі, скульптурі. Графічна, живописна, пластична композиції. Ілюстрація. Писанки.

**ХТД:** малювання та ліплення тварин (домашніх, диких, героїв казок та мультфільмів). Вирізування витинанок за мотивами весняних обрядових свят. Виконання колективної живописної декоративної композиції («І спів пташиний вабить душу», «Чудернацькі коти»; «У світі опери-казки») тощо.

**ХТ:** рисунок, живопис, ліплення, витинання, аплікація.

#### **Орієнтовні твори для сприймання**

Г. Нарбут. «Зима»; І. Вапнярська. «Зима»; М. Примаченко. «Лев», «Казковий птах»; В. Панко. «Синій птах»; К. Білокур. «Котики»; А. Матісс. «Червоні рибки»; В. Васнецов. Ескізи декорацій і костюмів до опери «Снігуронька»; І. Білінський. «Стрітіння»; В. Кустодієв. «Масляна» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми

#### **Учень/учениця:**

*має уявлення* про анімалістичний жанр; ілюстрацію; народні обряди весняного циклу, мистецтво писанки;

*характеризує* особливості форми тварин на основі спостереження;

*порівнює* живописний, графічний і декоративний пейзажі;

*уміє* ліпити фігуру тварини (з одного шматка пластиліну та кількох частин), зокрема казкових персонажів; вирізувати з паперу нескладні симетричні та асиметричні витинанки; передавати характер музичних творів в імпровізаціях-малюнках;

*орієнтується у поняттях:* анімалістичний жанр, ілюстрація

### **Синтетичні мистецтва**

Театр. Виконання пісень-ігор («Подоланочка» та ін.), фрагментів опери-казки М. Лисенка «Коза-дереза».

**ДМК:** Х/ф «Снігуронька», «Синій птах», м/ф «Умка», «Братик Ведмідь», «Канікули Боніфація», «Дамбо», «Король Лев», «Снігуронька»

#### **Учень/учениця:**

*уміє* передавати характер казкових персонажів за допомогою жестів, рухів;

*орієнтується у поняттях:* мультиплікаційний і художній фільм

## **Тема IV. Образи рідної землі (16 годин)**

### **Музичне мистецтво**

Музика народних свят (літній цикл). Календарно-обрядові пісні (узагальнення). Обробка народної пісні. Оркестр народних інструментів. Живописні мотиви у програмній музиці. Концерт.

**ХТД:** спів, виконання соло, в ансамблі, хорі, з інструментальним супроводом і без нього. Сприймання музики, характеристика музичної мови. Імпровізації в народних обрядах.

#### **Орієнтовні твори для сприймання**

Українська народна пісня «Гей, на Івана, гей, на Купала» в обробці А. Вахнянина; «Віночок» на теми українських народних пісень для оркестру народних інструментів; П. Чайковський. «Баркарола», Перший концерт для фортепіано з оркестром (*фінал*); Е. Гріг. «Пташка», «Метелик», «Ранок»

#### **Учень/учениця:**

*має уявлення* про українські народні свята та обряди, роль музики в них;

*розрізняє* вокальні голоси та інструменти; *характеризує* музичні особливості календарно-обрядових свят і називає пісні відповідно до пори року;

*порівнює* звучання пісні в обробці для хору та оркестру народних інструментів;

*уміє* співати календарно-обрядові пісні, дотримується правил співу;

*виконує* найпростіші вокальні й інструментальні імпровізації;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>із сюїти «Пер Гюнт»; С. Прокоф'єв. «Вечір», «Дощ і веселка»; А. Вівальді. «Пори року» («Весна», «Літо»); М. Равель. «Сумні пташки», «Нічні метелики» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Л. Давидова. «Наша рідна Україна»; І. Кириліна. «Вінок з барвінку»; Ю. Шевченко. «Чудеса розсипав дощик»; В. Таловири. «Оленчині вишивки»; В. Ведмедеря. «Вишиванка»; Н. Рубальська. «Різні барви у природи»; О. Яковчук. «Річенька»; Ю. Михайленко. «Мати-Україна»; Т. Жупаніна. «Рання бджілка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	<p>виявляє власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;</p> <p>орієнтується у поняттях: обробка пісні, оркестр народних інструментів, концерт, цикл</p>
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Декоративно-прикладне мистецтво. Оздоблення національного костюму. Вишивка. Прикраси. Образи рідної землі у пейзажних композиціях. Портрет (<i>ознайомлення</i>).</p> <p><b>ХТД:</b> Зображення квітучого дерева у різних художніх техніках. Вирізування розеткових витинанок. Ліплення елементів національного костюму (прикраси). Створення ритмічної орнаментальної композиції за мотивами народних вишивок; виконання колективної композиції з кольорового паперу («Русалчин віночок»).</p> <p><b>ХТ:</b> гуаш, акварель, витинання, ліплення, штампування, роздування плями.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Т. Яблонська. «Квітуче дерево», «Пейзаж із човном»; К. Трутовський. «Вдягають вінок»; А. Коцка. «Гуцулка»; М. Носенко. «Українка»; К. Білокур. «Натюрморт із колоссям і глечиком»; М. Тимченко. «Свято Івана Купала» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> має уявлення про декоративно-прикладне мистецтво; елементи оздоблення українських костюмів; портрет;</p> <p>порівнює твори образотворчого мистецтва за колоритом, настроєм;</p> <p>характеризує нескладні пейзажі, натюрморти, твори декоративного мистецтва;</p> <p>уміє виготовляти об'ємні прикраси з пластичних матеріалів, створювати ритмічні орнаментальні композиції; ілюструвати прослухані музичні твори; утворювати різні відтінки кольору;</p> <p>використовує графічні, живописні, декоративні техніки та матеріали для створення художніх образів;</p> <p>орієнтується у поняттях: український костюм, вишивка</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Участь в обрядах (Івана Купала) з елементами вокальної та танцювальної імпровізації. <b>ДМК:</b> м/ф «Квітка папороті», «Як козаки наречених визволяли», «Дванадцять місяців», «Спляча красуня»; д/ф «Марія Примаченко»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> уміє виконувати театралізовані елементи в народних обрядах</p>

### 3 КЛАС

#### Образ людини в мистецтві

70 годин (2 години на тиждень);  
з них 8 годин — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня  
загальноосвітньої підготовки учнів

#### Тема 1. Мистецькі мандри казкових персонажів (16 годин)

##### Музичне мистецтво

Інтонація і музичний образ. Елементи розвитку музики: повтор, контраст. Види мелодій: наспівна, декламаційна (речитатив), моторна (рух). Казкові персонажі в музиці. Музичний і художній портрети (порівняння). **ХТД:** спів. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Імпровізація інтонацій-характеристик і музичних діалогів казкових героїв.

##### Орієнтовні твори для сприймання

Фрагменти з опер і балетів: С. Прокоф'єв. «Попелюшка» (вальс, галоп); В. Гомоляка. «Кіт у чоботях»; І. Стравінський. «Петрушка» (танець ляльок); М. Римський-Корсаков. «Казка про царя Салтана» (вступ, «Три дива», арія Царівни-Лебідь); Д. Кабалевський. «Базіка»; В. Косенко. «Петрушка»; С. Рахманінов. «Полішинель»; М. Равель. «Хлопчик-мізинчик» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

##### Орієнтовні твори для виконання

Й. Брамс. «Петрушка»; А. Мігай. «Мультики»; Л. Маркелов. «Золотий ключик»; Є. Птичкін. «Казка світами мандрує»; О. Рибников. «Пісенька Червоного Капелюшка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

##### Учень/учениця:

має уявлення про виражальні можливості музичної інтонації, різновиди мелодій, розвиток музики;

визначає характери казкових персонажів за їхніми музичними характеристиками;

порівнює казкові образи (портрети) у різних видах мистецтва;

уміє співати пісні, імпровізувати музичні інтонації, ритмічний супровід до пісень;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується у поняттях: вальс, галоп, лібрето

##### Образотворче мистецтво

Зображення людини в живописі, графіці, скульптурі, декоративно-прикладному мистецтві. Казкові персонажі в книжкових ілюстраціях. Художник-ілюстратор. Портрет. Художній і музичний портрети (порівняння). **ХТД:** виявлення характерних особливостей зображення фігури людини в різних видах мистецтв. Зображення персонажів відомих казок, мультфільмів у стані спокою. Ліплення простих ляльок. Малювання ілюстрацій до казок. Портретна галерея (колективна робота).

##### Учень/учениця:

має уявлення про портрет;

порівнює казкові образи, створені засобами музичного, образотворчого, театрального мистецтва;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><b>ХТ:</b> рисунок (графітні, кольорові олівці), гуаш, ліплення (глина, солоне тісто, пластика, пластилін), паперопластика.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Ілюстрації до казок: М. Жук. «Казка»; В. Васнецов. «Оленка»; П. Холодний. «Казка про дівчину і паву»; П. Пікассо. «Портрет сина Паоло», «Арлекін»; З. Серебрякова. «Автопортрет у костюмі П'єро»; Е. Дега. «Блакитні танцівниці»; М. Врубель. «Царівна-Лебідь» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p>уміє створювати образи казкових персонажів у різних техніках; прості ілюстрації до казок;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> портрет, портретна галерея, художник-ілюстратор</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Ляльковий театр. Види ляльок. Анімація. <b>ДМК:</b> м/ф «Пінокіо» «Котигорошко», «Пригоди kota у чоботях», «Червоний капелюшок», «Пароплавчик Віллі»; х/ф «Нові пригоди kota у чоботях», «Попелюшка», «Пригоди Буратіно», «Казка про царя Салтана»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про види ляльок; <i>порівнює</i> засоби художніх фільмів і мультфільмів. <i>уміє використовувати</i> різні інтонації для передачі характерів казкових персонажів-ляльок</p>

## Тема II. Легендарні герої в мистецтві (16 годин)

<b>Музичне мистецтво</b>	
<p>Героїчні образи в музиці. Пісенність, декламаційність, маршовість у вираженні героїчних настроїв і почуттів. Розвиток музики у варіаціях, контраст у симфонії. Виразальні властивості мелодії та супроводу (гармонії), ладу (мажор — мінор). Вокальні жанри: дума. <b>ХТД:</b> спів, імпровізація пісенних і декламаційних інтонацій. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики, стеження за її розвитком. Створення варіантів супроводу до героїчних пісень-маршів (на дитячих інструментах).</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> «Дума про турецьку неволю»; О. Бородин. «Богатирська симфонія» (I ч., головні теми), хор «Сонцю красному слава» з опери «Князь Ігор»; Б. Фільц. «Київський триптих» («Дзвони»); Є. Адамцевич. «Запорозький марш»; Р. Савицький. Варіації на тему пісні «Іхав стрілець на війноньку»; В. Барвінський. «Пісня лірника»; Л. Бетховен. Симфонія № 5 (I ч.); Н. Паганіні. Каприс № 24 та ін.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Українські народні пісні «Іхав козак за Дунай», «Гей, там на горі Січ іде», колядки та щедрівки (за вибором); М. Гайворонський. «Іхав стрілець на війноньку»; М. Мельник.</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про героїчні образи в музиці та засоби їх вираження;</p> <p><i>визначає</i> і характеризує контрастні теми у симфонії, розвиток музики у варіаціях;</p> <p><i>розрізняє</i> пісенні, декламаційні, танцювальні, маршові інтонації;</p> <p><i>порівнює</i> засоби вираження героїчного в музиці, живописі, скульптурі;</p> <p><i>уміє</i> співати виразно пісні, створювати супровід до пісень-маршів; графічно зображувати розвиток мелодії і супроводу;</p> <p><i>виявляє і висловлює</i> власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> дума, симфонія, варіації, лад</p>



Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Україно-дівчино»; М. Балема. «Козацькому роду нема переводу»; М. Дремлюга. «Наш співець Тарас»; О. Янушкевич. «Біла казка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Героїчні образи в образотворчому мистецтві. Статика і динаміка. Скульптура (кругла, рельєф). Пам'ятник. Ордени і медалі. Буквиця.</p> <p><b>ХТД:</b> вправи на зображення голови людини з виявленням основних пропорцій (на елементарному рівні). Передача руху людини в об'ємному зображенні. Зображення героїчних персонажів міфів і казок (рельєф у круглій формі). Виявлення характеру персонажа художніми засобами (Котигорошко, козаки та ін.). Малювання буквиць для оформлення сучасних книжок.</p> <p><b>ХТ:</b> рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), фломастери), ліплення (глина, солоне тісто, пластика, пластилін), гуаш.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Ікона «Чудо Георгія про змія» та ін. В. Васнецов «Богатирі», «Боян з гусями»; народна картина «Козак Мамай»; Л. Жоголь. Гобелен «Київ»; І. Марчук. «Пробудження»; І. Скицюк. «Доля»; В. Сухенко. «Маруся Чурай»; І. Репін. «Запорожці пишуть листа турецькому султанові»; П. Андрусів. «Козацькі старшини»; В. Шум. «Кобзар»; Л. Позен. «Лірник»; Т. Шевченко. Автопортрети; пам'ятники Т. Шевченку, Б. Хмельницькому, Я. Мудрому та ін. або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про героїчне в образотворчому мистецтві; різновиди скульптури; особливості статичної та динамічної композицій;</p> <p><i>порівнює</i> образи, створені композиторами і художниками; кольорову гаму з ладом у музиці (мажор — мінор);</p> <p><i>уміє</i> ліпити фігуру людини (на елементарному рівні); передавати характер персонажа художніми засобами; створювати рельєфні зображення; малювати буквицю до міфу, оповідання чи вірша;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> скульптура (кругла, рельєф), пам'ятник, буквиця</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Інсценізації українських народних пісень «Гей, там на горі Січ іде», «Коза». Гра «Оживи картину» (Ф. Красицький. «Гість із Запоріжжя» та ін.).</p> <p><b>ДМК:</b> м/ф «Дума про козака Голоту», «Як козаки у футбол грали», «Різдво»; х/ф «Сліпий музикант»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>уміє відтворювати</i> характер музично-поетичних образів під час інсценізації пісень;</p> <p><i>порівнює</i> засоби художніх фільмів і мультфільмів</p>

**Тема III. Комічні та фантастичні образи (22 години)****Музичне мистецтво**

Гумористичні і фантастичні образи в музиці. Жанри: гумореска, фантазія. Виразальні засоби музики (гармонія). Розвиток музики, кульмінація. Музичний та художній портрети (порівняння). Ознайомлення з елементами нотного запису.

**ХТД:** спів, відтворення жартівливого настрою пісень, пластичне інтонування. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики, стеження за її розвитком, визначення кульмінації. Імпровізації фантастичних образів на дитячих інструментах (Баба-Яга, Гном, Снігова королева).

**Орієнтовні твори для сприймання**

Ж. Колодуб. «Снігова королева»; Г. Сасько. «Крижаний палац Снігової королеви»; М. Римський-Корсаков. «Золотий півник» (4 портрети); Е. Гріг. «Похід гномів»; М. Мусоргський. «Гном», «Баба-Яга»; П. Чайковський. «Баба-Яга»; В.А. Моцарт. «Фантазія»; Р. Шуман. «Фантастична п'єса»; М. Глінка. «Марш Чорномора»; Д. Шостакович. «Вальс-жарт»; В. Косенко. «Гумореска»; В. Сильвестров. «Скерцо»; А. Лядов. «Кікімора» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Орієнтовні твори для виконання**

Українські народні комічні пісні: «Іде, іде дід, дід», «Грицю, Грицю, до роботи», «Про Омелька», «Ой джигуне, джигуне» та ін.; В. Полянський. «Мрії збуваються»; А. Мігай. «Зимонька-зима»; А. Лук'яненко. «Баба Яга»; Г. Гладков. «Пісенька друзів»; Г. Сасько. «Пісенька Капітошки», І. Кириліна. «Зелене слонення»; Леся Горова. «Дві пісеньки» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

**Учень/учениця:**

має уявлення про комічне і фантастичне в музичному мистецтві;

визначає кульмінацію в розвитку музики;

характеризує засоби музичної виразності у створенні образу;

порівнює особливості комічних і фантастичних образів у різних видах мистецтва;

уміє співати, імпровізувати «музичні портрети» та «музичні діалоги» на дитячих інструментах;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується у поняттях: фантазія, гумореска

**Образотворче мистецтво**

Комічні й трагічні, чарівні й фантастичні образи в різних видах мистецтва. Скульптурні зображення в архітектурних спорудах (ознайомлення). Контраст. Комікс. Цирк. Сюжетна композиція.

**ХТД:** створення ескізу сторінки календаря з зображенням комічних і фантастичних персонажів. Створення сюжетної композиції. Силует (вирізування та утворення з плями).

**Учень/учениця:**

має уявлення про комічне та фантастичне в образотворчому мистецтві;

розрізняє засоби виразності графіки, живопису, скульптури у створенні комічних і фантастичних образів;

порівнює комічні і трагічні образи в різних видах мистецтва;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Ліплення героїв циркових вистав з передачею характеру (наприклад, для оздоблення центрального входу в будівлю цирку). Виконання ескізу театральної завіси чи декорації. Колективна композиція за мотивами відомих мультфільмів.</p> <p><b>ХТ:</b> рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), крейди) акварель, гуаш, ліплення (глина, пластилін, солоне тісто, пластика), аплікація.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b>  М. Примаченко. «Три діди», «Лежень ліг під яблуною»; В. Іванів. «Щедрий вечір»; З. Серебрякова. «Катя у блакитному під ялинкою»; П. Брейгель. «Зимовий пейзаж»; І. Грабар. «Лютнева блакить»; Г. Нарбут. «Родина»; В. Васнецов. «Кощій безсмертний»; «Баба-Яга»; І. Білібін. Ілюстрації до казки «Золотий півник»; К. Богаєвський. «Кораблі»; З. Церетелі. «Клоуни»; А. Гауді. Парк Гуель; В. Городецький. Будинок з химерами або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><i>виявляє і висловлює</i> власне емоційно-естетичне ставлення до творів мистецтва;</p> <p><i>уміє передавати</i> контрастні стани та настрої (день — ніч, добро — зло, радість — сум) у різних видах художньої діяльності; створювати об'ємні образи з глини, пластиліну, солоного тіста (пластичний та конструктивний спосіб);</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> комічне, трагічне, фантастичне, силует, контраст, архітектурні споруди</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Образи людини: театр, кіно, цирк. Інсценізація українських народних пісень «Іде, іде дід, дід», «Грицю, Грицю, до роботи».</p> <p><b>ДМК:</b> м/ф «Снігова королева», «Золотий півник», «Білосніжка і сім гномів», «Бременські музиканти», «Пригоди капітана Врунгеля», «Фантазія»; х/ф «Королівство кривих дзеркал», «Вогонь, вода та мідні труби»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b>  <i>має уявлення</i> про особливості створення художніх образів у цирку, театрі (рухи, жести, міміка);</p> <p><i>порівнює засоби</i> виразності у кіно і театрі;</p> <p><i>орієнтується у поняттях:</i> сцена, завіса, антракт, цирк</p>

#### Тема IV. Краса людської духовності (16 годин)

<b>Музичне мистецтво</b>	
<p>Відображення в музиці світу людини, її почуттів (дружби, любові до матері, Батьківщини). Синтез мистецтв у храмі. Поліфонія (канон). Орган. Жанри: токато, прелюдія.</p> <p><b>ХТД:</b> спів, пластичне інтонування. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Імпровізація різних інтонацій (ніжності, грайливості, піднесеності, урочистості), музичних діалогів. Гра в ансамблі.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b>  В. Сокальський. «Дівчина-сиротинка», «У гаю»; С. Прокоф'єв. «Джульєтта — дівчинка»; Л. Бетховен. Симфонія «Пасторальна» (II ч.); Й.С. Бах. Токато ре мінор (орган); Ф. Шуберт. «Аве Марія», П. Чайковський</p>	<p><b>Учень/учениця:</b>  <i>має уявлення</i> про синтез мистецтв у храмі, поліфонію;</p> <p><i>визначає</i> на слух звучання органу;</p> <p><i>характеризує</i> зміст прослуханих музичних творів, роль засобів виразності;</p> <p><i>уміє</i> виразно виконувати пісні, грати в ансамблі на дитячих інструментах, імпровізувати елементарні музичні діалоги;</p> <p><i>виявляє і висловлює</i> власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Мама»; М. Раков. Цикл «Портрети»; А. Ведель. «Богородиця Діво, радуйся!»; А. Пашкевич. «Степом, степом» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Б. Савельєв. «Справжній друг»; Ю. Шевченко. «Мама», «Писанки»; А. Мігай. «Зелений світ»; А. Вахнянин. «Веснянка»; Ю. Шевченко. «Писанки»; М. Штанько. «Я маму люблю»; Г. Сорокопуд «Свято Перемоги» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><i>орієнтується у поняттях:</i> поліфонія, канон, орган, прелюдія, токата</p>
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Дитячий портрет. Образи Мадонни, Матері в образотворчому мистецтві. Стилізація природних форм. Писанки та інші традиційні види декорування яєць. Натюрморт. <b>ХТД:</b> передача характерних рис обличчя дитини; зображення фігури дитини в русі. Портрет мами. Виготовлення листівки для ветерана. Виконання вправ на створення стилізованих зображень рослин, тварин, людей. Вирізування стрічкових витинанок. Писанки, дряпанки, мальованки. Натюрморт («Букет для мами» тощо). <b>ХТ:</b> рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), крейди), акварель, гуаш, розпис.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Рафаель Санті. «Сікстинська мадонна», «Мадонна зі щигликом»; Леонардо да Вінчі. «Мадонна Літта»; Т. Яблонська. «Вечір»; І. Труш. «Гуцулка з дитиною»; І. Іжакевич. «Мати йдуть»; Пінтуріккьо. «Портрет хлопчика»; П. Ренуар. «Портрет сина»; Д. Веласкес. «Портрет інфанти Маргарити»; П. Кончаловський. «Марго танцює»; В. Іванів. «Оксана»; Ф. Манайло. «Хлопчик з ягнятком» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>має уявлення</i> про образ матері, мадонни у мистецтві; про особливості зображення художниками людських облич; <i>називає</i> різні види мистецтв; <i>визначає</i> особливості колірної гами українських писанок, їхні основні символи; <i>порівнює</i> образи матері та дітей, створені композитором, художником, скульптором, актором; <i>виявляє</i> і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до творів мистецтва; <i>уміє</i> виконувати нескладні витинанки, мальованки і дряпанки; передавати у портретах друзів своє ставлення до них; виражати свою любов до матері у живописних композиціях; <i>орієнтується у поняттях:</i> стилізація, витинанка, мальованка, дряпанка</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Гра «Оживи картину» (театралізація, створення умовних діалогів).</p> <p><b>ДМК:</b> к/ф «Зоряний хлопчик», «Мама», «Синій птах»; м/ф «Айболить», «Дамбо»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> <i>уміє</i> грати найпростіші ролі в театралізаціях; <i>орієнтується у поняттях:</i> синтез мистецтв</p>

## 4 КЛАС

### Світ у мистецьких шедеврах

70 годин (2 години на тиждень);  
з них 8 годин — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня  
загальноосвітньої підготовки учнів

#### Тема I. Мій мальовничий світанковий край (16 годин)

##### Музичне мистецтво

Народна музика. Музична спадщина рідного краю. Музична форма (композиція): одночастинна і двочастинна, зокрема куплетна. **ХТД:** спів пісень, поширених у рідному краї, виконання супроводу на народних інструментах. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Виконання найпростіших партитур для оркестру дитячих інструментів.

##### Орієнтовні твори для сприймання

Українські народні пісні й танцювальна музика (за вибором); Д. Леонтович. «Дударик»; М. Калачевський. «Українська симфонія» (фрагменти); Г. Майборода. «Гуцульська рапсодія» (фрагменти) або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

##### Орієнтовні твори для виконання

Пісні про рідний край, регіональний музичний фольклор, зокрема дитячий; українські народні пісні «Чи не той то Омелько», «Садок вишневий коло хати» тощо; В. Верховинець. «Наша хата»; М. Дремлюга. «Відлітали журавлі»; В. Гребенюк. «Батьківщина»; Леся Горова «Пісенька для всіх» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

##### Учень/учениця:

має уявлення про музичний фольклор рідного краю;

порівнює жанрові особливості музичного фольклору рідного краю (пісні, танці);

розрізняє музичні форми (одночастинна, двочастинна, зокрема куплетна);

уміє співати народні пісні, поширені у ріднім краї; супроводжувати свій спів грою на найпростіших народних інструментах;

висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;

орієнтується у поняттях: музичний фольклор, обробка пісні, музична форма (композиція) одночастинна, двочастинна, куплетна

##### Образотворче мистецтво

Різновиди декоративно-прикладного мистецтва (ДУМ). Український декоративний розпис. Орнамент. Рух в орнаменті. Симетрія у творах ДУМ. Декоративні вироби в інтер'єрі. Центр композиції. Декоративний пейзаж.

**ХТД:** побудова простого орнаменту; вправи на поєднання кольорів у орнаменті. Зображення симетричних форм, створення асиметричної декоративної композиції для оздоблення посуду (килима). Виявлення центру композиції в декоративному пейзажі («Осінні роздуми», «Ранковий сад», «Опале листя»).

**ХТ:** розпис, аплікація, ліплення.

##### Учень/учениця:

має уявлення про народне мистецтво; поширені види декоративно-прикладного мистецтва (розпис, вишивка, кераміка тощо);

розрізняє основні види орнаментів;

порівнює характерні особливості декоративного і реалістичного зображень;

висловлює оцінні судження до творів мистецтва;

розуміє зв'язок між формою виробу та його оздобленням;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

**Орієнтовні твори для сприймання**  
 М. Білас. «Бойки», «Троїсті музики», «Коломийка» (килим); О. Гасиліна. «Рушник орнаментальний»; О. Швець. «Ваза»; В. Джуранюк. «Керамічна пластика і розпис»; Т. Федорова. Лялька «Полісяночка»; М. Примаченко. «Калиновий гай», «Їде осінь на коні»; В. Касіян. «Селянка з покуття», «Гуцул»; А. Гротгер. «Дівчина з Борщович» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

уміє створювати нескладні симетричні й асиметричні композиції з простих декоративних мотивів, виконувати замальовки з натури та за уявою об'єктів живої природи, архітектурних споруд;

*орієнтується у поняттях:* орнамент, симетрія, центр композиції

### Синтетичні мистецтва

Виконання народних пісень-ігор, поширених у рідному краї.

**ДМК:** д/ф про культуру рідного краю (міста, області); м/ф «Покрова-покровонько», х/ф «Білий птах з чорною ознакою»

**Учень/учениця:**

уміє передавати жестами й рухами образи в піснях-іграх;

*порівнює* засоби виразності кінофільмів: художнього, мультиплікаційного, документального

## Тема II. Ми діти твої, Україно! (16 годин)

### Музичне мистецтво

Пісні й танці народів, що проживають в Україні. Використання характерних народних мелодій у творчості композиторів. Форма: двочастинна, трьохчастинна. Жанри: мазурка, полонез, чардаш, рапсодія.

**ХТД:** спів пісень народів, які проживають в Україні. Слухання та аналіз-інтерпретація музики.. Виконання на ударних інструментах ритмічного рисунку народних танців.

**Орієнтовні твори для сприймання**

Народні пісні («Добрий мірошник» та ін.) і танці («Сиртакі», «Бульба», «Камаринська»); Л. Ревуцький. «Пісня»; М. Скорик. «Гуцульська рапсодія» (*фрагмент*); Ф. Шопен. Полонез ля мажор, мазурки (*за вибором*); Й. Брамс. «Угорський танець» (*за вибором*); В. Монті. «Чардаш»; Ф. Ліст. «Угорська рапсодія» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Учень/учениця:**

*має уявлення* про використання характерних народних мелодій у творчості композиторів;

*порівнює* і характеризує пісні й танці народів України;

*розпізнає* музичні форми, що складаються з двох і трьох частин;

уміє виконувати пісні народів, що проживають в Україні, характерні ритми народних танців;

*висловлює* оцінні судження щодо прослуханої музики;

*орієнтується у поняттях:* мазурка, полонез, чардаш, рапсодія

**Орієнтовні твори для виконання**

Українські колядки та щедрівки; О. Янушкевич. «Козачата»; Л. Рожелюк. «Пісня України»; М. Глінка. «Гуде вітер вельми в полі»; польська народна пісня «Жайворонок»; Л. Джемалядінова. «Дружба і долстук» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

### Образотворче мистецтво

Різновиди художньої творчості народів, які проживають на території України. Елементи композиції натюрморту. Різновиди скульптури (монументальна, станкова). Силует, фактура. Петриківський розпис. Іграшка.

**ХТД:** рельєф («Ворота старовинного міста», «Вхід до зоопарку»). Замальовки різних предметів (зі світу знайомих і незнайомих речей). Виконання натюрморту з предметів простих за формою і різних за розміром та кольором. Виконання вправ на утворення різних фактур (площинні та об'ємні зображення). Організація зображення у замкненій формі: виготовлення обкладинки для книжки-сувеніру у формі іграшки. Виконання вправ на зображення елементів петриківського розпису. Виготовлення настінної прикраси (колективна композиція «На щастя, на долю...»).

**ХТ:** ліплення, малюнок кольоровими крейдами, розпис, аплікація.

#### Орієнтовні твори для сприймання

Й. Коломієць. «Барило»; З. Линник. «Розпис»; М. Діденко. «Іграшки-свистунці»; Г. Павленко-Черниченко. «Блакитні птахи і квіти»; Б. Ходан. «Тарілка»; П. Карпенюк. «Скринька»; Ю. Корпанюк. «Сучасна гуцульська дерев'яна тарілка»; О. Гелетюк. Ліжник «Сливовий».

#### Учень/учениця:

має уявлення про різновиди художньої творчості народів, що проживають на території України;

називає найвідоміші центри народних промыслів України;

порівнює художні образи в різних видах народного мистецтва; зображення контрастних за формою та кольором предметів;

розуміє значення кольору в художньому оздобленні предметів побуту;

уміє створювати нескладний рельєф; передавати лінією і кольором характер зображуваного; виконувати орнаменти та інші зображення у замкнених формах; передавати основні пропорції предметів у натюрморті;

орієнтується у поняттях: рельєф, мотив, орнамент, петриківський розпис, ескіз

### Синтетичні мистецтва

Виконання театралізованих різдвяно-новорічних обрядів.

**ДМК:** м/ф «Два веселі гуси», «Горщик каші»; к/ф «Трембіта», «Грек Зорба», «Скрипаль на даху». «Кам'яна квітка»

#### Учень/учениця:

уміє виконувати різні ролі та імпровізувати у різдвяно-новорічних театралізованих обрядах

## Тема III. Подорожі країнами і континентами (22 години)

### Музичне мистецтво

Пісенні мелодії і танцювальні ритми народів світу. Форма: рондо, варіації (особливості розвитку музики). Канон.

**ХТД:** спів пісень, зокрема канонів. Пластичне відтворення їх емоційно-образного змісту. Слухання та аналіз-інтерпретація музики. Творче самовираження в ритмічних імпровізаціях.

#### Орієнтовні твори для сприймання

П. Чайковський. Три танці з балету «Лускунчик» (іспанський, арабський, китайський);

#### Учень/учениця:

має уявлення про характерні мелодії і танцювальні ритми народів світу;

порівнює особливості музичного та образотворчого мистецтва народів світу;

характеризує розвиток музики у формі рондо, варіацій;

уміє співати канони; відтворювати емоційно-образний зміст пісні пластичними рухами;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Л. Бетховен. «Лендлер»; М. де Фалья. «Іспанський танець»; Е. Гріг. «Халлінг»; К. Дебюссі. «Ляльковий кек-уок»; П. Мергенер. «Вдихаємо Африку»; Й. Штраус. Вальс (за вибором); В. А. Моцарт. Варіації на тему французької пісні «Пастух» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.</p> <p><b>Орієнтовні твори для виконання</b> Народні пісні: «Пастух» (фр.), «Про Віденський ліс» (австр.), «Row row» (англ., канон), «Yellow submarine» (англ.), «Весна» (нім., канон), «Санта Лючія» (італ.), І. Кириліна. «Зелене слонення» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми</p>	<p>висловлює оцінні судження щодо прослуханої музики;</p> <p>орієнтується у поняттях: варіації, рондо, канон</p>
<b>Образотворче мистецтво</b>	
<p>Мистецтво народів світу. Архітектура. Види образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва (узагальнення). Жанри в образотворчому мистецтві. Колорит. Композиція. Рівновага в композиції.</p> <p><b>ХТД:</b> передача кольором емоційних станів у сюжетній композиції («Скарби стародавнього храму», «Тємниці індійської печери» тощо). Передача (на елементарному рівні) об'єму зображуваних предметів («Шляхами легенд»). Виконання архітектурного та гірського пейзажів. Ліплення двофігурної композиції (кенгуру з кенгуреням тощо). Виготовлення святкових атрибутів (ліхтарики, оригамі тощо).</p> <p><b>ХТ:</b> ліплення, рисунок, живопис, паперопластика, колаж.</p> <p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Єгипетські піраміди; Велика китайська стіна; Колізей; Тадж Махал; Храм написів (культура майя) у Мексиці; Ч. Беррі. Вестмінстерський палац (Британський парламент); А.Г. Ейфель. Ейфелева вежа; Й. Утзон. Оперний театр у Сідней; А. Гауді. Храм Святого Сімейства (церква Саґрада Фамілія) у Барселоні або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> має уявлення про види візуальних мистецтв;</p> <p>називає основні види образотворчого мистецтва; мистецькі символи різних країн світу; основні художні техніки;</p> <p>порівнює (на елементарному рівні) національні особливості світового образотворчого мистецтва та архітектури; архітектурні споруди за призначенням;</p> <p>висловлює оцінні судження щодо творів мистецтва;</p> <p>розуміє особливості передачі кольором емоційного стану в живописі;</p> <p>уміє передавати: характерні особливості фігури людини (на елементарному рівні), плановість розміщення архітектурних споруд у просторі, характерні особливості поведінки тварин засобами пластичних матеріалів (на елементарному рівні);</p> <p>орієнтується у поняттях: архітектура, побутовий жанр, гірський пейзаж, оригамі, паперопластика</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Характерні елементи танців народів світу.</p> <p><b>ДМК:</b> м/ф «Пер Гюнт»; х/ф «Кармен»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> має уявлення про особливості танців народів світу</p>



**Тема IV. Дзвони минулого, шляхи майбутнього (16 годин)****Музичне мистецтво**

Старовинна і сучасна музика. Старовинні танці: французький менует, іспанська сарабанда, англійська жига тощо. Жанри: сюїта, етюд. Єдність змісту і форми (*узагальнення*). **ХТД:** спів. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Гра на дитячих інструментах (відтворення ритмів старовинних і сучасних танців). Імпровізація ритмічних образів (робот, акробат тощо). Створення концертної композиції з вивчених пісень.

**Орієнтовні твори для сприймання**

Леся Дичко. «Українські писанки»; Ж. Рамо. «Тамбурін»; Д. Шостакович. «Шарманка»; Й.С. Бах. Фрагменти із сюїт (*за вибором*), прелюдія до мажор і до мінор I т., ДТК (добре темперований клавір) (*у виконанні на клавесині В. Ландовської*); В. Косенко. Етюди у формі старовинних танців (*за вибором*); М. Лисенко. Варіації на тему «Сонце низенько» (сарабанда); Ю. Щуровський. «Хода роботів» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

**Орієнтовні твори для виконання:**

М. Балема. «Танець дружби»; О. Янушкевич. «Дівчинка і вітерець»; В. Гребенюк. «Прокляття війні»; В. Бистряков. «Давайте розбудимо радість»; Леся Горова. «Дитячі мрії» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми

**Учень/учениця:**

*має уявлення* про старовинну і сучасну музику; старовинні танці (менует, сарабанда, жига);

*порівнює* старовинні танці із сучасними за характером музики;

*розрізняє* форми музичних творів;

*уміє* емоційно-виразно виконувати пісні; відтворювати ритми старовинних танців; імпровізувати сучасні ритми на дитячих ударних інструментах;

*висловлює* оцінні судження щодо прослуханої музики;

*орієнтується у поняттях:* сюїта, етюд

**Образотворче мистецтво**

«Дерево життя» у народному мистецтві. Образ людини в різних видах мистецтва. Художній образ, міміка, жест. Автопортрет. Об'єм у живописі. Уявлення про дизайн.

**ХТД:** виконання декоративної писанкової композиції. Виготовлення кладеної витинанки («Дерево життя»). Зображення дітей різних національностей для колективної композиції («Живемо всі ми на Землі»). Передача об'єму в живописі (весна в натюрморті та пейзажі); створення колажу з різних матеріалів («Майбутнє творимо самі»).

**ХТ:** воскові олівці, рисунок, живопис, колаж.

**Учень/учениця:**

*має уявлення* про знаки і символи в народному мистецтві; дизайн;

*розрізняє* орнаментальні композиції за мотивами; площинні і рельєфні орнаменти; портрет і автопортрет;

*порівнює* художні образи у живописі, графіці, скульптурі; архітектурні споруди — сучасні та стародавні;

*розуміє* залежність художнього оформлення від матеріалу, форми і призначення предмета; особливості реалістичного й декоративного зображень;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><b>Орієнтовні твори для сприймання</b> Зображення «дерева життя»: на рушниках, настінних розписах, дерев'яних виробах (різьблення), у витинанках; М. Примаченко. «Соняшник життя»; Леонардо да Вінчі. «Автопортрет»; Т. Влененко. Писанки за трипільськими мотивами, писанки за гуцульськими мотивами; Н. Юренене. «У природі» (витинанка); М. Чудна. Рушники або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми</p>	<p>уміє застосовувати різні прийоми роботи з фарбами, графічними та пластичними матеріалами; передавати (на елементарному рівні) кольором об'ємність предметів; самостійно обирати елементи для декоративного оформлення власного або запропонованого виробу;</p> <p>орієнтується в поняттях: художній образ, міміка, жест, автопортрет</p>
<b>Синтетичні мистецтва</b>	
<p>Пантоміма (пластичні імпровізації) на тему «Танок прибульців з іншої планети».</p> <p><b>ДМК:</b> «Сказання про Ігорів похід», «Данило — князь Галицький», «Таємниця третьої планети», «Інопланетянин»; м/ф «Диво-дерево», «Про картини»</p>	<p><b>Учень/учениця:</b> уміє створювати образи засобами пантоміми у процесі самовираження; орієнтується в поняттях: пантоміма, імпровізація</p>

### Програму підготували:

- Л. М. Масол**, керівник творчого колективу, провідний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України; кандидат педагогічних наук;
- О. В. Гайдамака**, начальник відділення дошкільної та загальної середньої освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України;
- Н. В. Очеретяна**, науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України;
- О. М. Дмитренко**, учитель образотворчого мистецтва ліцею № 22 м. Чернігова, вчитель-методист